

Górny, Tomasz / Wachowski, Witold

Wprowadzenie = The introduction

Avant 1/1, 319-326

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Wprowadzenie

Tomasz Górny, Witold Wachowski

Co oznaczać ma dla nas wzajemne oświecanie się sztuki oraz nauk i filozofii? Na pewno oznaczać ma równouprawniony dialog, spotkanie wiedzione zaciekawieniem, fascynacją i jednocześnie „grzeszną” pokusą zgłębienia jakiejś „istoty” sprawy, jeżeli taka w ogóle istnieje. Idea takiej poznawczej interakcji być może już teraz rozczarowała zwolenników traktowania sztuki, artystów i ich odbiorców wyłącznie w kategoriach obiektów badawczych. Z kolei ci, którzy pogardzają wszelkimi próbami zagłębienia „do garnka” (albo odbiorcy – pod czaszkę), być może w ogóle do naszego działu czy pisma nie zajrzą. I jedna, i druga strona ma pewne racje, z którymi także chcielibyśmy z czasem podyskutować.

Pięć lat temu Piotr Przybysz na łamach *Studiów z kognitywistyki i filozofii umysłu* wskazał na postępującą „kognitywizację” tych problemów i zjawisk, które do tej pory rezerwowano dla humanistyki i nauk społecznych, sugerując formowanie się wręcz nowego paradygmatu. Za jeden z najbardziej kontrowersyjnych efektów tego uważa się tak zwaną neuroestetykę, a więc dyscyplinę, która bada percepcję sztuki i towarzyszące jej emocje w odniesieniu do uwarunkowań neuronalnych (Przybysz 2006: 321–322). Posądzenia o bezwzględny redukcjonizm zrobiły swoje; skutki tego niechaj zilustruje wypowiedź zasłyszana w środowisku akademickim: „co neurony mają wspólnego z estetyką?...”

Nie chcemy rozwijać tu deklaracji walki z takim uprzedzeniem – niech pokażą to kolejne numery *Avantu*. Nie chcemy również domykać idei tego działu – niech będzie to raczej zaproszenie do takiego domykania poprzez współpracę dla autorów, twórców i badaczy z zewnątrz. Pozwolimy sobie natomiast na krótkie przedstawienie naszych obecnych gości.

Joanna Rządowska, Alicja Paracka i Natalia Frankowska, reprezentujące sopocki wydział Szkoły Wyższej Psychologii Społecznej w Warszawie, są autorkami studium badawczego: „Niestymulująca tradycja: wpływ temperamentu na preferencje w sztuce”. Podsumowując swoje starannie przeprowadzone i omówione badania stwierdzają, że związek zakładany między temperamentem a preferencjami w odbiorze sztuk plastycznych daleki jest od jednoznaczności. Okazuje się, że temperament jest w stanie oddziaływać na zmiany tych preferencji przy silnych pobudzeniach emocjonalnych. Fakt innego odbioru sztuki w warunkach neutralnych oraz lękowych może być istotny między innymi dla terapii sztuką. Nie wydaje nam się natomiast, by miało to jakiegokolwiek znaczenie przy ogólnej ocenie sztuki nowoczesnej i wyrokowaniu co do jej „przydatności” – o to auterek nie posądzamy. Natomiast jako redaktorzy *Avantu* zapewniamy, że nasz własny odbiór sztuki jest entuzjastyczny i pozanaukowy, a badawcza ciekawość wobec jej „kuchennego” zaplecza w żaden sposób tego odbioru nie ochładza ani nie wartościuje. Fascynacja twórczością artystyczną nie przeszkadza nam w tym, że chcielibyśmy (jak dzieci?) zajrzeć do wnętrza śmigającego węża sztuki, dać mu się „na niby” połączyć, dotknąć od środka, czy też „poczuć się nim”.

Krzysztof Knittel. Pisze się o nim jako o jednym z najwybitniejszych i najbardziej niezależnych polskich kompozytorów współczesnych. Jako autor i wykonawca brał udział w wielu festiwalach muzyki współczesnej w większości krajów europejskich, a także w Azji, Ameryce Północnej i Południowej. Jest autorem licznych kompozycji, w tym utworów orkiestrowych, chóralnych, muzyki do filmu, teatru czy baletu. Oprócz kompozycji Knittel studiował także muzykę komputerową i reżyserię

dźwięku na obecnym Uniwersytecie Muzycznym Fryderyka Chopina w Warszawie. Jego wykształcenie obejmuje też studia z programowania komputerowego w Instytucie Matematycznym PAN. Sam pracuje też jako wykładowca i dziennikarz muzyczny. Eksperymentuje z najróżniejszymi gatunkami muzycznymi i sposobami wykonawstwa. Tworzy utwory elektroakustyczne, instalacje dźwiękowe; uprawia performance. Od lat zajmuje się muzyką intuicyjną i swobodnie improwizowaną.

Mówiąc o muzyce improwizowanej, Krzysztof Knittel przytacza to, co na ten temat powiedział francuski muzyk i teoretyk muzyki Christian Munthe: improwizacja to tworzenie utworu muzycznego podczas jego wykonywania. Wypowiedź ta nabiera niebagatelного sensu, kiedy odpowiednio odniesiemy ją do całokształtu ludzkich działań w świecie. Doświadczenie świata jako improwizacja wydawać się może nieprawdopodobnie dowolne – a jednak, jak przekonuje nasz rozmówca, improwizacja nie wiąże się z dowolnością jako bezładem. Paradoksalnie tak zwana *free improvisation* wymaga ogromnego kunsztu, a żeby ją uprawiać, należy przebić się przez barierę, którą stawia klasyczne podejście do muzyki. Ważniejsza staje się sprawa ćwiczeń, pamięć ciała, komunikacja poprzez muzykę.

Badać związek sprzeczności bez fałszywego dopasowywania – tę wypowiedź Krzysztofa Knittla o muzyce chętnie zaadaptowalibyśmy do naszych przyszłych poczynań w tym dziale.

Bibliografia

1. Dziarnowska W., Klawiter A., red. *Mózg i jego umysł. Studia z kognitywistyki i filozofii umysłu 2(2006)*. Poznań: Wydawnictwo Zys i S-ka.
2. Knittel, K. 2007. Wokół Free Improvisation. Źródło: www.sme.amuz.krakow.pl, 01.10.2010.

3. Kosińska, M. 2010. Krzysztof Knittel. Źródło: <http://www.culture.pl>, 01.10.2010.
4. Krzysztof Knittel – oficjalna strona: <http://knittel.wizya.net/>, 01.10.2010.
5. Program 50-lecie Polskiej Muzyki Elektronicznej. 2007. Źródło: <http://sme.amuz.krakow.pl/sme/pages/program5.pdf>, 01.10.2010.
6. Przybysz, P. Wstęp. W stronę neuroestetycznej teorii sztuki. W. Dziarnowska, A. Klawiter, red. *Mózg i jego umysły. Studia z kognitywistyki i filozofii umysłu 2(2006)*. Poznań: Wydawnictwo Zysk i S-ka, 321–325.

The introduction

Tomasz Górny, Witold Wachowski

Translation: Krzysztof Ćwikliński

What can the reciprocal enlightenment of art, sciences and philosophy mean for us? Surely emancipated dialogue, a meeting inspired by curiosity and fascination as well as the “sinful” temptation of understanding some “essence” of a matter, if it even exists. The idea of such cognitive interaction would perhaps disappoint those who are only interested in considering an art, artists and their public only as research objects. In turn those who are disdain all efforts to look at the content of an author’s “kitchen” (or at what’s in the appreciator’s skull) will perhaps not even check out our magazine or at least this particular section. Both sides have some merits, which we would like to discuss over time.

Five years ago Piotr Przybysz on under the heading of *Cognitive studies and philosophy of mind* pointed at the progressive “cognitivation” of these problems and phenomena, which were previously reserved for the humanities and social sciences – even suggesting forming a new paradigm. For one of the most controversial areas we consider the so-called neuro-aesthetics, the discipline which focuses on art perception and the emotions accompanying it in reference to neuronal conditioning (Przybysz 2006: 321-322). The consequences of accusations of ruthless reductionism are summed up in the question heard in academic circles: “what have the neurons to do with aesthetics?”

We don't want to develop here a declaration of war against such prejudice – let subsequent issues of *Avant* show that. We also do not wish to determine the nature of this section – let it rather be an invitation for such determination by the cooperation of artists, creators and other researchers. We propose to briefly present our current guests.

Joanna Rządowska, Alicja Paracka and Natalia Frankowska (Warsaw School of Social Sciences and Humanities, Faculty in Sopot), are the authors of the research study: “Non-Stimulating tradition: the influence of temperament on art preferences”. Boiling down their precise report they state that the connection between temperament and preferences in appreciation of the plastic arts is inconclusive. It appears that temperament is able to influence preference changes during strong emotional arousal. The fact that we perceive art differently in terms of fear and no fear situations, may have some implications for art therapy. It doesn't seem to us that it could have implications for the general judgement of modern art and its “utility” – we don't blame the authors for that.

In turn as *Avant's* main editors we can assure readers, that our own art appreciation is enthusiastic and metascientific, and the researcher's curiosity doesn't cool down or devalue it. The art fascination as an art doesn't bother us, that we would like to still get into (like children?) the charging art snake, allow it to swallow us accidentally-on-purpose, touch it from inside or just “fall inside it”.

Krzysztof Knittel is often described as one of the most notable and independent of Polish modern composers. As an author and performer he participated in many modern music festivals in most European countries, as well as in Asia and both Americas. He is the author of numerous compositions, including orchestral and choir works as well as soundtracks to ballet, theatre or movies. Besides composing Knittel also studied computer music as well as sound engineering in the Fryderyk Chopin University of Music in Warsaw. His education includes also the study of computer programming in the Mathematical Institute in PAN. He also works as

a lecturer and music journalist. He is experimenting with different kinds of music and performance methods. He creates electro-acoustic works and sound installations, he practices performance. He has been making intuitive and freely improvised music for years.

Speaking of improvisational music, Krzysztof Knittel commonly quotes the sayings of French musician and music theorist Christian Munthe, that improvisation is creating a music work during the performance. This saying is enriched with sense, when we refer it to the entirety of human feats in the world. The experience of the world as an improvisation seems to be incredibly freestyle – however our interviewee claims that this freestyle factor doesn't mean chaos. Paradoxically, so-called free improvisation needs a huge amount of skill, and to practice it, there is a need to pierce through the barrier which is set by the classical approach to music. The matter of exercise, body memory and communication through music becomes most important.

“To investigate the connection of inconsistency without fake fitting” – this quotation of Knittel about music we would like to adapt to our future activities in this section.

Bibliography

1. Dziarnowska W., Klawiter A., eds. *Mózg i jego umysł. Studia z kognitywistyki i filozofii umysłu 2(2006)*. Poznań: Wydawnictwo Zysk i S-ka.
2. Knittel, K. 2007. Wokół Free Improvisation. Źródło: www.sme.amuz.krakow.pl, 01.10.2010.
3. Knittel Krzysztof – official page: <http://knittel.wizya.net/>, 01.10.2010.
4. Kosińska, M. 2010. Krzysztof Knittel. Source: <http://www.culture.pl>, 01.10.2010.
5. Program 50-lecie Polskiej Muzyki Elektronicznej. 2007. Source: <http://sme.amuz.krakow.pl/sme/pages/program5.pdf>, 01.10.2010.

6. Przybysz, P. Wstęp. W stronę neuroestetycznej teorii sztuki. Eds. W.Dziarnowska, A. Klawiter. *Mózg i jego umysły. Studia z kognitywistyki i filozofii umysłu 2(2006)*. Poznań: Wydawnictwo Zysk i S-ka, 321–325.